

DE SUIKER DIE NIET ZOET WAS

DE SUIKER DIE NIET ZOET WAS

SAFDAR ZAIDI

Oorspronkelijke titel: Desh-Pardesh

Copyright © 2005 by hannabaran media productions

Uitgeverij U2pi BV, Den Haag
2e herziene druk, februari 2016

ISBN 978 90 8759 356 8

Vertaling uit het Urdu: Mitra Rambaran / Safdar Zaidi
Redactie: Tim Plooi† respectievelijk Gertjan Gillen
Bewerking liederen: Marieke de Wijs
Vogel omslag: Joline Koch
Omslagontwerp idee: hannabaran media productions

Alle karakters en situatiebeschrijvingen zijn gefingeerd en zijn niet gebaseerd op bestaande personen of situaties.

Alle rechten voorbehouden.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm, of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteur.

Voor
Mijn moeder en vader,
die van India naar Pakistan emigreerden,
maar die hun geboorteland niet konden vergeten.....

MET DANK AAN...

Voor dit boek heb ik veel desk research gedaan, maar door de interviews met diverse personen heb ik meer informatie verkregen. Dit zijn ze:

Van mevrouw Soemintra Rambaran Sansaar heb ik heel veel informatie gekregen, die ik nooit in boeken zou hebben kunnen vinden. Ik ben haar daar heel dankbaar voor.

Tim Plooi † respectievelijk Gertjan Gillen hebben de moeite genomen om alle hoofdstukken op de juiste schrijfwijze en stijl te controleren en waar nodig aan te passen en te redigeren, waarmee ze richting gaven aan de schrijfwijze van dit boek. Mijn dank is groot voor hun bijdragen.

Mijn speciale dank gaat echter uit naar Mitra Rambaran die zeven jaar met mij aan dit project gewerkt heeft en mijn werk vanuit het Urdu in het Nederlands heeft vertaald.

Safdar Zaidi

NOOT VAN DE AUTEUR

In het jaar 2000, maakte ik voor het eerst kennis met Surinaamse Hindostanen. Toen ik op het internet over hun geschiedenis van de immigratie ging lezen, voelde ik me schuldig dat ik helemaal niet op de hoogte was van hun grote economische migratie.

In 2004 zag ik bij de Hindostaanse immigratieviering een show, waardoor ik inspiratie kreeg om over dit onderwerp een toneelstuk te schrijven. En zo begon ik aan het schrijven. Het duurde een jaar voordat het toneelstuk met de naam Dsh-Pardesh klaar was. De bekende, maar helaas veel te vroeg gestorven, dr. Jozef Siwipersad, had voor dit stuk nog een lovend voorwoord geschreven in 2005.

Daarna is het getransformeerd tot een filmscript.

En eindelijk is mijn werk nu als een boek in uw handen.

Ik draag dit boek op aan de Hindostanen die de armoede niet wilden accepteren, maar de keuze maakten om de moeilijke beslissing te nemen om te emigreren en nu over de hele wereld woonachtig zijn.

Safdar Zaidi

VOORWOORDEN

‘De suiker die niet zoet was’, geschreven door Safdar Zaidi en vertaald door Mitra Rambaran, is niet alleen een knap geschreven en aangrijpende roman. Het is ook een echt Haags verhaal, zoals de ondertitel luidt. Een groot deel van het boek speelt zich af in Den Haag; verschillende locaties zullen voor velen heel herkenbaar zijn. Toch komt het typisch Haagse karakter van deze roman vooral tot uiting in de Hindostaanse thematiek van het boek. Den Haag is onbetwist de Hindostaanse hoofdstad van het Europese vasteland; ongeveer tien procent van de half miljoen Hagenaars is Hindostaans. Het overgrote deel van hen is na het onafhankelijk worden van Suriname naar onze stad gekomen, maar een groeiende groep is hier geboren en getogen.

De Hindostaanse Hagenaars zijn zich echter ook, misschien wel in toenemende mate, bewust van hun Indiase wortels. Daarvan getuigt onder andere de populariteit van het Indian Film Festival The Hague. Onze stad kent inmiddels ook een Gandhi Centre. Het bijzondere verhaal van de Hindostaanse emigratie (van India naar Suriname en van Suriname naar Nederland) heeft Safdar Zaidi op indrukwekkende wijze in zijn debuutroman geïntegreerd. ‘De suiker die niet zoet was’ bewijst eens te meer hoezeer de Hindostaanse cultuur en geschiedenis verweven zijn met Den Haag.

Voor iedereen die zich interesseert voor dit onderwerp, is dit boek een echte aanrader.

Marjolein de Jong
Oud-Wethouder Cultuur, Binnenstad en Internationaal,
Den Haag

De werving in India, de overtocht en de tewerkstelling van Hindostaanse contractarbeiders in Suriname kan bogen op toenemende belangstelling. Niet alleen van de nakomelingen, maar ook van degenen die relaties hebben met Hindostanen. Zij willen meer weten over de achtergronden en hun bijzondere geschiedenis. Helaas hebben maar enkele Hindostaanse contractarbeiders hun verhaal opgeschreven of uitvoerig verteld. Er zijn weliswaar Hindostaanse contractarbeiders geïnterviewd maar de aantallen zijn te gering om algemene uitspraken te doen over hun ervaringen.

Er bestaat dus een leemte in informatie en kennis over het (dagelijks) leven van de Hindostaanse contractarbeiders. Onderzoek kan een deel van de leemte opvullen. Maar er zal discussie blijven bestaan over hoe het er toentertijd aan toe is gegaan. En vooral over hoe de Hindostaanse contractarbeiders de werving en selectie, de overtocht en de tewerkstelling hebben beleefd.

Een bron van informatie kunnen ook historische romans vormen. In dit verband was er tot nog toe weinig gepubliceerd. Als een van de eersten heeft de Indiase schrijver Safdar Zaidi een indrukwekkende roman geschreven over deze geschiedenis. Zaidi woont in Nederland en rekent Hindostanen tot zijn kennissen en vrienden. Hij heeft zich goed ingelezen en ingeleefd in de geschiedenis van de Hindostaanse contractarbeid. Het voorliggende verhaal beschrijft de belevenissen van een groep Hindostaanse contractarbeiders in India die naar Sri Ram vertrekken, hun overtocht en de vestiging in Suriname. De onderlinge verschillen worden gaandeweg minder relevant. Het harde bestaan van de Hindostaanse contractarbeiders wordt uit de doeken gedaan. Het verhaal kent een dramatisch einde in Suriname. De belevenissen zijn spannend en levendig beschreven. Deze historische roman is ook vlot geschreven en is zeer leesbaar.

Safdar Zaidi heeft met deze roman de geïnteresseerde lezer en de Hindostaanse gemeenschap in het bijzonder een grote dienst bewezen. Hij verdient dan ook daarvoor dank en waardering. Ik beveel iedereen aan om deze roman die gaat over een groep met een bijzondere en bewogen geschiedenis te lezen.

Prof. Chan E.S. Choenni

Bijzonder hoogleraar Hindostaanse migratie Lalla Rookh

Leerstoel Vrije Universiteit Amsterdam

DEN HAAG

Gemeen hard knalden de zweepslagen op zijn rug. Door het herhaaldelijk slaan, reet zijn rug open en stukken roze vlees vermengden zich met bloed. De golven van pijn sidderden door zijn hele lichaam. Maar hij verbeet de pijn en schreeuwde niet. Hij wist niet waarvoor hij zo afgestraft werd. Door de pijn had hij moeite om zich om te draaien en kreunde. Door het gekreun schrok Lakshmi wakker.

“Radj, Radj, Radj”, zei ze, terwijl ze hem zachtjes op zijn wang sloeg om hem wakker te maken.

Hij zweette zo erg, dat het laken waarop hij sliep, helemaal nat geworden was. Radj opende verward zijn ogen.

“Heb je weer dezelfde droom gehad?” vroeg zij terwijl zij zijn voorhoofd afveegde.

“Lakshmi, waarom achtervolgt deze droom mij steeds, ik ben bang om te slapen; die droom houdt mij in een wurggreep. Ik voel nog steeds de slagen van de zweep”.

Radj hield bezorgd zijn hoofd met beide handen vast. Lakshmi haastte zich om water te gaan halen. “Radj, drink wat”, zei ze. Hij dronk het glas in één teug leeg. Zij nam het lege glas weg en kwam terug met een aarden potje. “Kom, ik zal je hoofd masseren, daar word je rustig van”, bood ze liefdevol aan. “Je weet dat ik er niet van houd om met olie op mijn hoofd gemasseerd te worden”, zei Radj verbolgen. “Dit is geen gewone olie, maar olie uit de lamp van de tempel. De pandit heeft gezegd dat deze olie er voor zal zorgen dat je geen nachtmerrie meer zal krijgen”. “Wat?” Woede klonk in Radj’s stem. “Heb je het aan de pandit gezegd? Binnen 24 uur weet de hele stad dat ik last heb van nachtmerries! En luister, houd me vooral ver

van je *pandit*".¹ "Alsjeblieft Radj, doe het voor mij, het is heilige olie. Baadt het niet, dan schaadt het niet", probeerde ze Radj te overtuigen.

Hij kon niet op tegen dit argument en verweerde zich niet meer. Zij druppelde langzaam de olie op zijn hoofd en masseerde hem lichtjes met haar slanke vingers. Door de tedere massage werden zijn ogen zwaar en begonnen dicht te vallen. Wat een magische aanraking heeft ze, dacht hij bij zichzelf. Lakshmi spreidde een handdoek op zijn kussen en dwong hem zachtjes om te gaan liggen.

Zij dekte hem toe met een deken. Of een vrouw moeder is of niet, maar er schuilt altijd een moeder in een vrouw, dacht Lakshmi, terwijl ze zich naast Radj neervlijde. "Ga rustig slapen en geloof me, je zult geen slechte dromen meer hebben", zei ze, terwijl ze het bedlampje uitknipte.

Hij veranderde zijn houding en probeerde te slapen.

Het werd ochtend; Lakshmi werd wakker door de huivering die door Radj's lichaam trok. Zij knipte de lamp aan. Zijn lichaam was weer nat van het zweet. Zij legde haar hand op zijn voorhoofd. Hij kreunde weer van de pijn. Ze kon het niet meer aanzien. Tranen sprongen haar in de ogen. Zij veegde haar wangen droog en maakte Radj wakker. In één ruk zat hij overeind. "Lakshmi, ik heb toch nooit een mens of dier kwaad gedaan, waarom gebeurt dit met mij? Kun je niet aan je god vragen, wat voor schuld ik heb?" Hij staarde wanhopig naar het plafond. "Maak je niet druk, Radj"; stelde Lakshmi hem gerust. "De echtgenoot van mijn vriendin is een bekend psycholoog, wij kunnen hem om raad vragen". "Dank je, eindelijk denk je verder dan de *mandir*² en de *pandit*", plaagde hij haar. Lakshmi reageerde gebeten. "Je bent vaak onzinnig bezig als het om

1 Hindoe geestelijke

2 Tempel

geloofszaken gaat”. “Snap je niet dat ik er geen zin in heb dat de hele stad op de hoogte raakt van mijn probleem? De pandit is een wandelend radiostation”, wierp Radj tegen. “De echtgenoot van mijn vriendin is een professional. We kunnen er op vertrouwen dat hij onze privacy niet zal schenden”, probeerde ze hem gerust te stellen. “Ik zal mijn vriendin en haar man binnenkort uitnodigen voor een diner, dan kan jij hem ook ontmoeten.

Dan heeft mijn vriendin geen reden meer om te klagen, dat we niet op hun huwelijk zijn geweest”. “Trek het je alsjeblieft niet zo aan dat ik deze nachtmerries krijg, jij verdient dat niet”, mompelde Radj met gebroken stem.

“Stil, zeg dat toch niet”, zei ze, terwijl ze haar vinger op zijn mond legde. “Voor een Hindostaanse vrouw is haar huwelijksleven alles, jij bent mijn leven, mijn liefde. Jouw geluk is mijn geluk, jouw pijn is mijn pijn. Door jou is er altijd kleur in mijn leven”, ging ze geëmotioneerd verder; verbaasd dat ze zulke mooie woorden kon vinden. Radj reageerde met een kwinkslag. “Je bent hier in Nederland geboren en opgegroeid en hebt hier gestudeerd, maar soms gedraag je je als een traditionele Hindostaanse vrouw. Lakshmi lachte wat verlegen. “Ja, soms is dat zo, ik ben nog nooit in India geweest, maar als de bel van de mandir luidt, dan waan ik me op het geluid van de bel in India en voel ik me alsof ik in de valleien van de Himalaya loop”. Met gesloten ogen genoot ze van het idee. “Laat je fantasie over India varen, ik breng je naar welke stad of dorp van India je ook maar wilt zien. We nemen een lange vakantie en gaan stad en land af reizen”, beloofde hij en kuste haar op het voorhoofd. “Neem je vrij vandaag?”, vroeg ze, “je bent zo moe van het niet kunnen slapen”. “Nee” was het antwoord, “ik moet vandaag een belangrijke presentatie geven. Ik ga koffie maken”. Hij liep naar de keuken. Zij opende de gordijnen. Het was een mooie dag, op straat liepen vrolijke schoolkinderen langs, maar dat kon

haar nu niet bekoren. Zij kon de rusteloze nachten van Radj niet meer verdragen.

Lakshmi was net klaar met het opruimen van het huis. Ze merkte dat de temperatuur was gezakt en kreeg het koud. Ze pakte een paar van de netjes opgestapelde droge houtblokken, die ze in de open haard legde. Ze vond de warmte van de open haard behaaglijker dan die van de centrale verwarming. De vlammetjes leken voor haar op dansers die een opvoering gaven. Ze kon er uren naar staren. Na het aansteken van de haard, schonk ze een sherry uit de drankenkast voor zich in en nam er, onderuit gezakt op de bank, een slok van. Ze was erg moe. De vlammen laaiden hoog op. Langzamerhand veranderde de open haard voor haar ogen in een dansvloer waar grote en kleine vlammetjes dansten. Soms verschoten de vlammen van kleur, van oranje naar rood en omgekeerd. Lakshmi kon haar ogen niet van het spektakel afhouden. De wisselende kleuren van de vlammen deden haar denken aan het nu eens vurige dan weer bleke gezicht van Radj. Zouden de vlammen ook bang zijn voor iets, waardoor ze van kleur veranderen? Er kwamen allerlei rare gedachten in haar hoofd op. Radj siddert ook in zijn slaap, net als de vlammen. Zouden de vlammen ook angst kennen? Misschien omdat ze bang zijn dat ze uiteindelijk doven en dood gaan? Ze gleed ongemerkt in slaap.

Door het geluid van de telefoon die rinkelde, vlogen haar ogen open. Ze nam haastig de hoorn op van de telefoon die op een hoektafel stond. Het was Rita. “Ik heb je gemiste oproep gezien, maar ik kon niet opnemen want ik zat in een overleg. Gaat alles goed met je?”, vroeg Rita. “Nee, eigenlijk niet”, antwoordde Lakshmi. “Wat is er dan?” vroeg Rita. “Ik maak me zorgen over de nachtmerries van Radj.

Hij wordt geplaagd door vreselijke nachtmerries. Vroeger

had hij ook slechte dromen, maar nu gebeurt het elke nacht”, zei Lakshmi zorgelijk. “Luister, vandaag zijn we in Den Haag voor een afspraak, als je tijd hebt, kom dan met ons lunchen. Dan kun je Eric ook ontmoeten en hem consulteren over de nachtmerries van Radj. Hij is een behulpzame man, je zult het fijn vinden om kennis met hem te maken”, zei Rita uitnodigend. “Je bent een lot uit de loterij, waar zullen we elkaar ontmoeten?”, vroeg Lakshmi haar. “Laten we elkaar treffen om één uur in dat grand café tegenover het Buitenhof”. Lakshmi keek naar de klok, het was al over half een. Het zou haar tien minuten kosten om op de fiets naar het café te komen. “Okay, ik kom”, zei ze. Haastig begaf ze zich naar de slaapkamer en hees zich in een jeans en in haar favoriete blauwe sweater. Ze deed snel haar warme jas en warme laarzen aan die in de vestibule stonden. Wat heb je veel kleren nodig om in deze kou naar buiten te gaan, mopperde ze in zichzelf. Oh mijn god, wanneer wordt het snel mooi en warm weer, verzuchtte ze terwijl ze de fiets pakte en naar buiten ging. Ze fietste hard om op tijd te komen.

Binnenkomend in het café, hoorde ze de mensen luidruchtig praten. Waarom praten Nederlanders toch zo hard, in restaurants in Londen is het veel rustiger, dacht ze.

Ze was even verblind door de overgang van het felle daglicht naar de schemerige ruimte. Als een blinde zocht ze haar weg. “Lakshmi we zijn hier”, hoorde ze Rita’s stem achter zich. Ze baande zich een weg naar Rita’s tafel. Tegenover Rita zat een mooie man met grijze haren. Rita verwelkomde Lakshmi hartelijk met een omhelzing. De man stond uit respect voor Lakshmi op. “Lakshmi, maak kennis met mijn echtgenoot, Eric”. “Ik ben erg blij u te ontmoeten”, zei Lakshmi terwijl ze zijn hand schudde. “Oh, alstublieft, tutoyeer me”, antwoordde deze. “Dat kunt u ook met mij doen”, zei Lakshmi. Al lachend namen ze alle drie plaats. “Wat wil je eten?”, vroeg Rita terwijl

ze Lakshmi de menukaart overhandigde. “Ik wil graag warme groentesoep, want ik ben de laatste twee maanden vier kilo aangekomen. Door alle stress ben ik veel gaan eten”, zei Lakshmi terwijl ze een blik wierp op de menukaart. “Dat klopt, sommige mensen gaan veel eten door stress en andere juist niet”, merkte Eric professioneel op.” Je maakt je zorgen over je echtgenoot, vertelde Rita me”, leidde hij het gesprek in. “Ja, eerst kreeg hij af en toe nachtmerries, maar nu is het zowat elke nacht dat hij er door geplaagd wordt. Het ergste is dat steeds dezelfde droom terugkeert. Hij wordt in die dromen elke keer met een zweep geslagen en vecht zich suf om daar onder uit te komen”. “Het komt niet zo vaak voor dat eenzelfde droom steeds terugkeert”, zei Eric nadenkend. “Hoe heet je echtgenoot?” “Radj Varma”, antwoordde Lakshmi. “Ken je zijn gehele verleden?”, vroeg hij. “Ik ken hem en zijn familie vanaf mijn jeugd. Wat kan de reden zijn van de nachtmerries, Eric?”, vroeg ze ongeduldig. “Ik kan niets zeggen, zonder dat ik Radj’s hele levensgeschiedenis ken”, antwoordde hij. “Maar er moet toch een algemene verklaring voor zijn?”, drong Lakshmi bij hem aan, omdat ze zijn professionele mening wilde weten. “Ja, er kunnen redenen voor zijn, bijvoorbeeld een traumatische ervaring door een dodelijk ongeluk van een familielid, of door het zien van een moord of geweld of door er zelf aan deelgenomen te hebben. Het gebruik van drugs of hoge koorts kan ook een oorzaak zijn”, legde hij haar uit. “Maar Radj heeft nooit drugs gebruikt. En hij is ook nooit betrokken geraakt bij geweld”, antwoordde Lakshmi geëmotioneerd. “Kan hij geholpen worden met medicijnen?”, vuurde ze de volgende vraag op Eric af. “Maak je geen zorgen, er is een mogelijkheid voor behandeling”, zei Eric, terwijl hij geruststellend haar hand vastpakte. “Ik begrijp er niets van dat hij niet naar een psycholoog wil gaan. Misschien kun jij hem overtuigen?” verzocht ze Eric. “Ik hoorde van Rita dat je binnenkort een diner voor ons bij jou thuis organiseert;

geloof me, ik zal Radj hierover aanspreken” zei hij, haar zorgen wegnemend. ”Hoe kan ik je bedanken? ”, zei Lakshmi tegen Eric. “Maak gewoon een heerlijke Hindostaanse maaltijd voor ons klaar, wat Rita en ik heel lekker vinden”, antwoordde hij haar ad rem. “Lakshmi kookt heerlijk”, kwam Rita tussenbeide. “Maak je geen zorgen, alles komt in orde, een mooie vrouw zoals jij moet niet zo gepijnigd door het leven gaan”, zei hij terwijl hij Lakshmi aankeek. “Hij laat geen kans voorbijgaan om een mooie vrouw een compliment te geven”, plaagde Rita Eric. Ze lachten er alle drie om. Eric wenkte de kelner en gaf hem zijn creditkaart. “Jij bent vandaag onze gast”, zei Rita tegen Lakshmi die in haar tas al op zoek was naar haar portemonnee. Gedrieën verlieten ze het café. Rita omhelsde Lakshmi. “We zien elkaar gauw, maak je niet druk”, zei Eric, terwijl hij Lakshmi op de wang kuste. Vervolgens liepen Rita en Eric naar hun auto en Lakshmi naar haar fiets.

Lakshmi belde naar een restaurant buiten de stad om twee plaatsen te reserveren. Ze wilde Radj verrassen. Radj houdt van rijst met karhi . Zelf kan zij karhi niet zo lekker klaar maken, maar Radj's moeder kent de fijne kneepjes om de *karhi*³ echt lekker te maken. Zij watertandde alleen al bij de gedachte er aan. Voor Radj is dit zijn favoriete restaurant, omdat zij de karhi echt heel goed kunnen bereiden.

Als ze naar een Indiaas restaurant gaan, dan moet de kleding ook Indiaas zijn, dacht ze. Zij haalde een smaragdgroene *sari*⁴ uit de kast, mooi bewerkt met fijn zilver wat doet denken aan duizend kleine sterretjes. Deze sari had Radj in een befaamde winkel in Londen gekocht en haar die cadeau gedaan voor haar verjaardag. Radj heeft meestal een goede smaak voor kleur, dacht ze al zittend op het bed. Het duurt nog een uur voordat Radj thuiskomt. Waarom zal ik me niet alvast aankleden en hem opwachten, dacht ze en haalde haar nieuwe lingerie van een beroemd merk uit de kast, die ze speciaal voor deze avond gekocht had.

Radj zal zijn ogen zeker niet van mij af kunnen houden door de robijnkleurige beha die door de doorzichtige groene sari schijnt, dacht ze.

Ze nam haar ondergoed mee naar de badkamer om er een douche te nemen. Na het bad hulde ze zich in de nieuwe lingerie. Ze bekeek zichzelf kritisch in de grote slaapkamerspiegel. De robijnkleurige lingerie stond haar heel goed op haar welgevormde lichaam. De fijne bandjes op de buste lieten haar mooi gevormde borsten nog beter uit komen. De zijden

3 Gebonden soep van gemalen, gele erwten met balletjes van gele erwtenmeel en soms een stuk mango erin.

4 Een 7 meter lange stof die sierlijk om het lijf gewikkeld wordt.